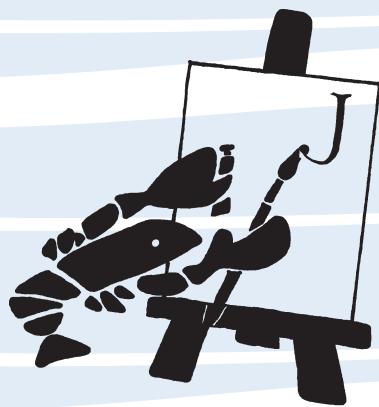

OSNOVNA ŠKOLA JOSIPA RAČIĆA

Srednjaci 30. Zagreb

Učenici 3. a

Školska godina 2017./2018.

UČIMO O NOVCU

NOVAC

ŠTEDNJA

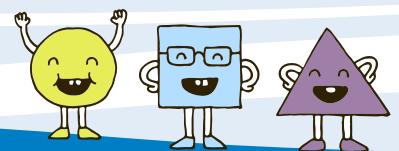
FINANCIJSKA PISMENOST

O NOVCU

TROŠENJE

ODGOVORNOST

Informacijama iz ovih listića koristili smo se isključivo kako bi se djeca upoznala s pojmom finansijske pismenosti u međupredmetnom planiranju Građanskog odgoja i obrazovanja, odnosno kako bi se u što ranije dobi motivirala na odgovorno upravljanje novcem.

Kombinirali smo ih s našim zaključcima i crtežima.

Bruna Aralica, Paula Bartolin, Jakov Baus, Noa Bavoljak, Ana Blažeković, Petra Blažeković, Dora Bulić, Antonio Cetinić, Niko Dugandžić, Magdalena Đuran, Adrian Feldbauer, Latica Filipaj, Jagor Habjanić, Ella Hlopec, Jakov Kifer, Vedran Konte Katić, Borna Krivec, Gabrijel Nekić, Niko Nemet Vukadin, Nikola Pongrac, Karla Popović, Rene Prenkpalaj, Martin Rebić, Patricia Rogić, Melani Stanić, Albert Supina, Roko Škara, Niko Šulevski, Vito Vidić, Lucija Vidović

Autori listića: učiteljica Dragana Rakonca i znatiželjni učenici 3. a

Crteži: učenici 3. a

Uvijek dostupna pomagačica: Darija Jurić, školska knjižničarka

Lektorica: Ivona Bratić, prof.

Grafički uredila: Iva Baus (mama jednog učenika)

PREDGOVOR

Tematska područja koja su obuhvaćena tijekom rada

Projekt građanin – Gospodarska dimenzija povezana s ljudsko-pravnom, društvenom i ekološkom dimenzijom.

Obrazovni ishodi

Učenik

RAD – ZANIMANJE

- ocjenjuje svoje učenje kao rad
- objašnjava vezu između rada uloženog u učenje, znanja i školskih ocjena
- svoje učenje uspoređuje s radom svojih roditelja i učitelja
- zaključuje da je svako zanimanje, kojim se osiguravaju sredstva za život, jednako vrijedno
- prepoznaje svoje sposobnosti, opisuje u čemu se sastoje i nabraja primjere iz vlastitog iskustva u školi i obitelji

NOVAC

- svojim riječima opisuje razvoj i oblike novca u povijesti
- objašnjava što je za njega novac, kako se stječe i planira potrošnja i štednja (džeparac)
- sudjeluje u osobnoj i razrednoj štednji, izračunava i planira potrošnju
- svojim riječima opisuje važnost štednje i negativne posljedice prekomjerne potrošnje

POTROŠAČ

- razlikuje zadovoljavanje potreba od zadovoljavanja želja
- opisuje što je obavijest o proizvodu (deklaracija) i provjerava podatke o proizvodu
- navodi neka od najvažnijih prava potrošača i načine na koji se ona štite
- opisuje što je za njega reklama i kako utječe na njega
- pruža otpor reklamama i nametnutoj potrošnji

Metode poučavanja i načini rada koje su učenici koristili

U realizaciji Projekt građanin koristili su izbor i istraživanje problema, traženja rješenja, pripreme izvještaja i prezentiranja, rasprava, aktivnog slušanja, argumentiranja, izvođenja zaključaka, dolaska do zajedničkog dogovora, izradbe plakata i portfelja, posjeta stručnjaku iz područja koje nam je predmet zanimanja, ilustrirane radionice budućnosti. Učenici su radili u paru, manjoj ili većoj grupi i plenarno.

Osim u učionici, učenici su bili u Zagrebačkom kazalištu lutaka gdje su gledali predstavu *Cvrčak i mrav* i na Interaktivnoj izložbi *Abeceda novca*. Posjetili su Erste banku i obilježili Svjetski dan štednje. Tijekom realizacije projekta, osim razrednih radionica, odlazili su u školsku knjižnicu gdje su uz pomoć knjižničarke Darije Jurić pronalazili nepoznate riječi u enciklopedijama kao i neke druge zanimljive članke, a sudjelovali su i u *Plickers kvizu*. Predavanje Mali ekonomist za njih je pripremila računovotkinja škole Selma Šećibović, radionicu pod nazivom *Želje i potrebe* održali su im studenti Ekonomski klinike, a radionicu pod nazivom *Abeceda financija* gospođa Ana Vrbošić iz udruge Hrvatski institut za finansijsku edukaciju.

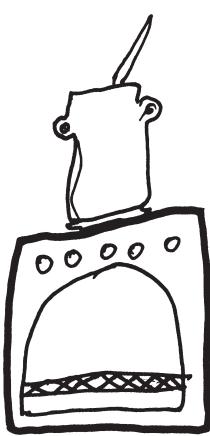
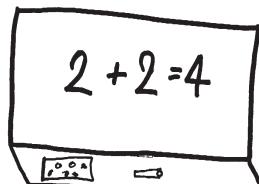
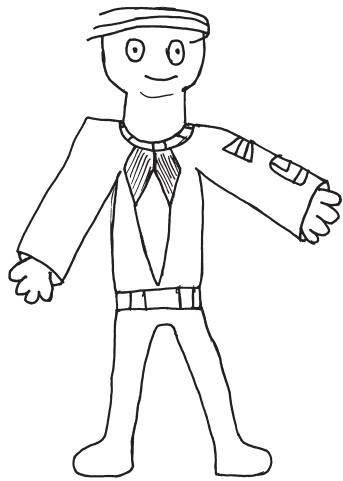
1. RAD – ZANIMANJA

1.1. RAD

Ljudi se bave različitim zanimanjima. Za svako zanimanje potrebno je završiti određenu školu. Svako zanimanje je posebno i zanimljivo.

Na crtežima su prikazana zanimanja ljudi i alati i pribor kojima se koriste u svom radu. Spoji crteže zanimanja s crtežom alata ili pribora za to zanimanje.

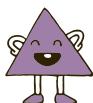
Svako zanimanje traži određene vještine. Kako bi bilo kada neka zanimanja ne bi postojala? Jesu li neka zanimanja vrjednija od drugih?

1.2. PLAĆA – OSOBNI DOHODAK

Znaš li koja su zanimanja tvojih roditelja? Napiši naziv zanimanja svojih roditelja i nacrtaj alat i pribor kojim se koriste.

MAMA	TATA
	

Odredite Sat razrednika kada će roditelji, koji žele, moći doći predstaviti svoje zanimanje.

Što odrasli, tvoji roditelji, dobiju za svoj rad?

Moji roditelji za svoj rad dobiju _____

Što je to plaća? _____

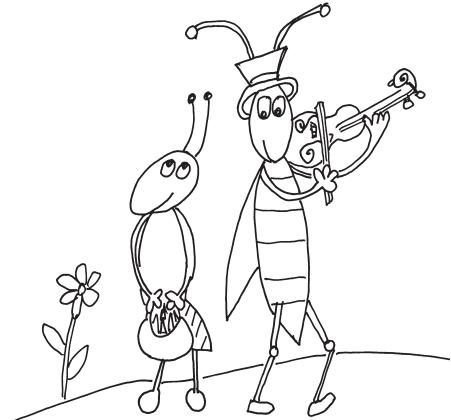
Svakako pročitaj Ezopovu basnu *Cvrčak i mrav*. Razgovaraj s prijateljima jesu li u pravu mravi koji su cijelo ljeto marljivo radili i skupljali hranu ili cvrčak umjetnik koji je svojom svirkom i pjesmom uveseljavao život i nije se brinuo za budućnost.

Što je s tvojim zanimanjem?

Ja sam _____.

U označen prostor nacrtaj pribor kojim se koristiš u svom radu.

--

Čime si kao učenik nagrađen za svoj rad?

Po čemu su slični kornjača, puž i učenik?

Kornjača i puž sa sobom uvijek nose kućicu, a učenik sa sobom uvijek nosi _____.

Znanje je blago koje svog vlasnika svugdje prati.

Kineska poslovica

JA HOĆU BITI...

Ja hoću aute popravljati
s motorom se zabavljati.

Ja pak želim profesor biti
Ovakve kao ti svemu učiti.

Ja želim liječiti ljudе
biti doktor – da zdravlja bude.
Davati injekcije lake
i pilule svakojake.

Ja hoću preletjeti svijetom
biti astronaut – putovati raketom.
A ja ću biti predsjednik vlade,
jako važan, da se znade.

A ja želim da me dvore i paze
da me slušaju i maze.
Da se o svemu drugi brinu
da sve brige s mene skinu.

Da dobijem sve što hoću
da se ne brinem za novac i skupoću.
Ja želim, moј veliki svijete.
uvijek ostati dijete!

Krešimir Ružman

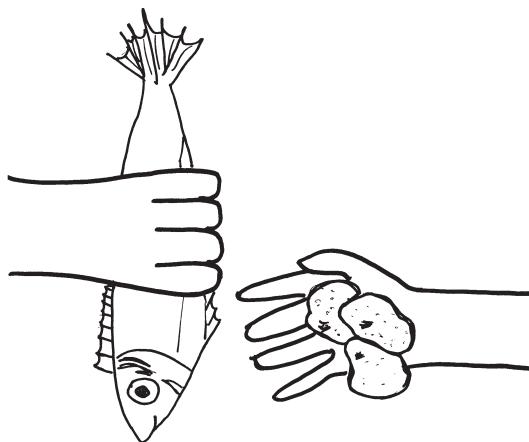
Nacrtaj što želiš biti kad odrasteš	Nacrtaj alat i pribor koji će ti biti potrebni za rad
	

2. TRAMPA - NOVAC

Što je za tebe novac?

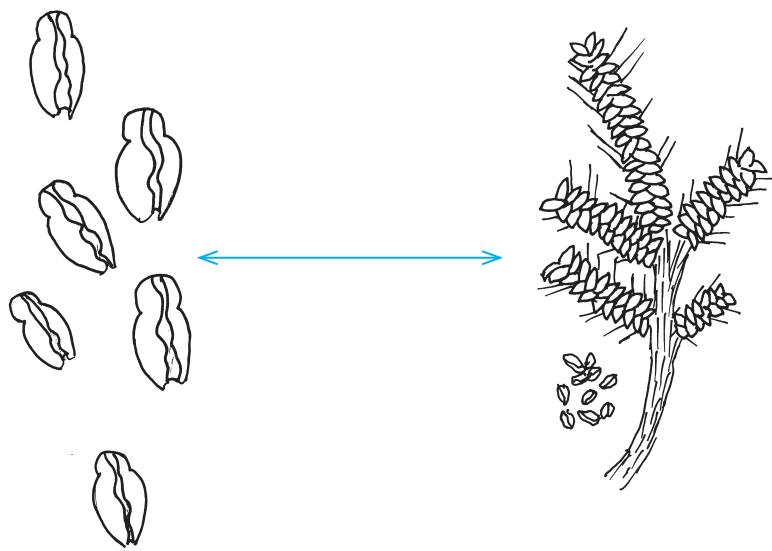
2.1. TRAMPA

U davna vremena, kada nije postojao novac, ljudi su imali potrebu mijenjati se za različite proizvode. Stočar bi mijenjao krvno za pšenicu, obrtnici su svoje proizvode mijenjali za meso... **Najstariji oblik prodaje i kupovanja je trampa ili razmjena.** Proizvodi za koje su se mijenjali bili su zamjena za novac. S vremenom se pokazalo da nisu svi proizvodi jednako vrijedni i da bi u trampi uvijek netko prolazio bolje od drugog.

Ljudi su morali smisliti drugi pravedniji način trgovanja.

Bilo je teško ugoditi svakom. Novac nije oduvijek postojao u obliku koji mi danas poznajemo. Prije nastanka današnjeg novca kao novac su rabili različite vrste proizvoda pa su funkciju novca npr. imali krvno, stoka, školjke itd.

Vrijednost kauri-školjki je u njihovoј ujednačenoј veličini, porculanskom sjaju, rijetkosti i nemogućnosti krivotvoreњa. Potječu iz toplih plitkih mora Maldivskog otočja.

ANKETA

1. Jesi li sudjelovao/sudjelovala u trampi?

2. Jesi li se kada mijenjao/mijenjala za što?

Ako si se mijenjao/mijenjala za nešto, onda si sudjelovao/sudjelovala u trampi.

Svakog dana sudjeluješ u trampi. Posudio si prijatelju loptu, prijatelj je tebi posudio svoju igricu... Navedi još koji oblik trampe, tj. razmjene koji poznaješ.

Nacrtaj jedan primjer.

TRAMPA NEKADA	TRAMPA DANAS

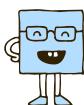

Na satu Likovne kulture napravite papirnate vrećice jednake veličine (po dogовору). Zalijepite selotejpom tri strane. Stranu koju si ostavio/ostavila slobodnu koristit ćeš za otvor kroz koji ćeš staviti nešto za trampu. Kada si gotov/gotova zalijepi i gornju stranu. Na papirnatu vrećicu napiši svoje ime ili nešto nacrtaj.

Dogovorite se na koji će način obaviti razmjenu (izvlačiti brojeve, abecednim redom ili slično). Nakon provedene razredne trampe odgovorite na sljedeća pitanja.

Jesi li zadovoljan/zadovoljna dobivenim? Tko je bolje prošao u trampi, ti ili prijatelj/prijateljica s kojim si se mijenjao/mijenjala?

Kojih je učenika bilo više? Onih koji su zadovoljni ili onih koji su nezadovoljni razmijenjenim?

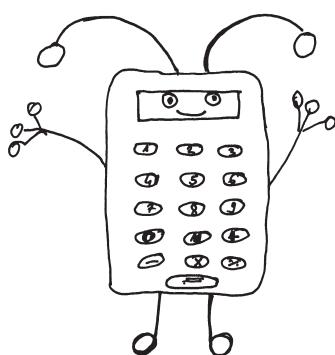

Pomozi Marovcu u računanju sa zmajevima.

ROĐENDAN NA MARSU

Svake sedme godine Marovac slavi rođendan. Danas mora iz ove Marovske kuharice pronaći recept za spravljanje velike marovske rođendanske torte.

Nakon uspješnog računanja, Marovac pažljivije pogleda upute za spravljanje torte. Tamo je pisalo:

– Tako, sada znam što mi treba! Trebam brzo odletjeti do METROA na Veneri. Tamo je sve puno jeftinije! – reče Marovac i ode.

SUPER POVOLJNO!

Cijena

100 kom. ljubičaste mrkve = 60 ZMAJEVA

50 kom. plavih svemirskih oraha = 20 ZMAJEVA

1 mišji brk samo = 1 ZMAJ

150 kom. jaja s Mjeseca (samo!!) = 50 ZMAJEVA

Izračunaj.

a) Koliko je platio 200 ljubičastih mrkava?

Račun

KRATKI ODGOVOR

zmajeva

b) Koliko je platio svemirske orahe?

Račun

KRATKI ODGOVOR

zmajeva

c) Koliko je platio 240 mišjih brkova?

Račun

KRATKI ODGOVOR

zmajeva

d) Koliko je platio 150 Mjesecih jaja?

Račun

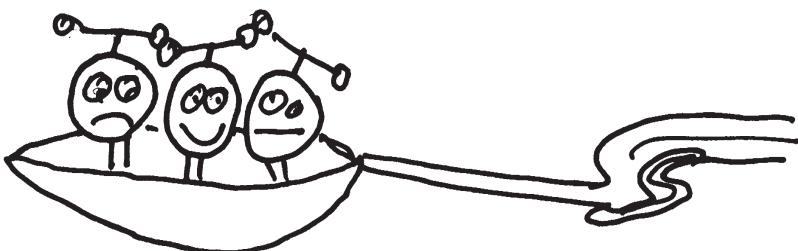
KRATKI ODGOVOR

zmajeva

Još je morao kupiti marovsku košaricu koja košta 5 zmajeva.

Ako zbrojiš sve ove račune znat ćeš koliko će mu ukupno zmajeva naplatiti blagajnica. Dakle, koliko?

Blagajnica je ukupno naplatila _____ zmajeva.

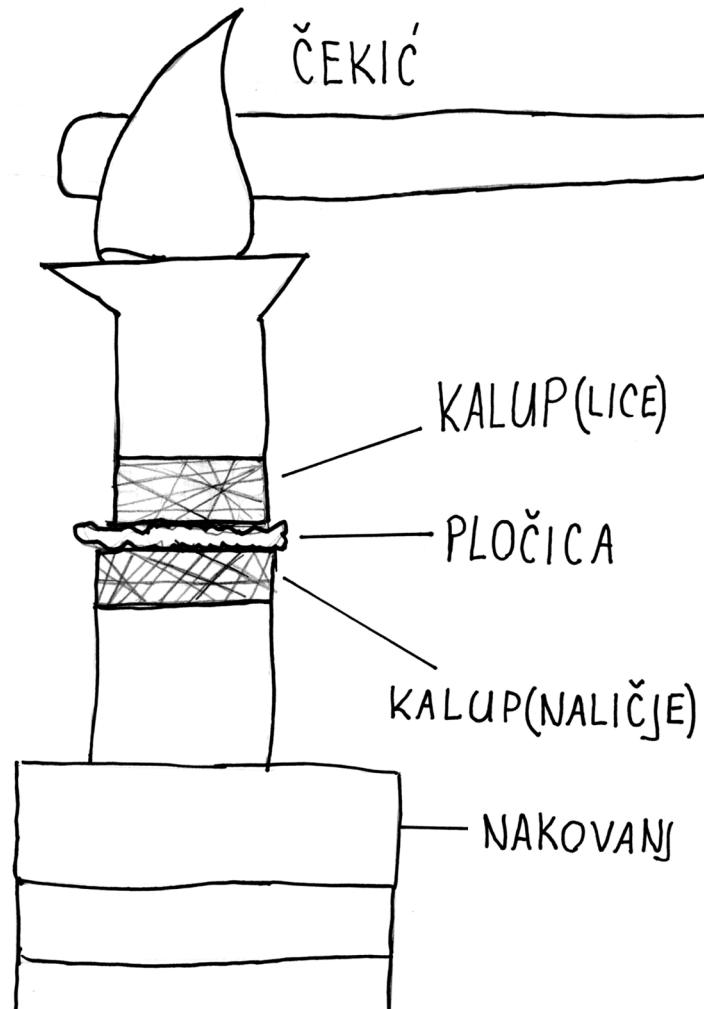
Stigavši kući, Marovac se prihvatio posla. Sve je dobro umiješao i kuhao na laganoj vatri. Ubrzo je torta bila gotova i uz smijeh i šalu dok si rekao „keks”, torte više nije bilo.

2.2. PRVI KOVANI NOVAC

Novac je u početku imao oblik grumena, šipke ili predmeta od zlata i srebra. S razvojem društvenih zajednica pojавila se potreba za jednostavnijim prometom novca. Tako je došlo do kovanog novca ili novčića koji je okruglog oblika da bi lakše išao „iz ruke u ruku“ prilikom trgovanja. Na kovanicama su otisnuti različiti motivi. **Prve kovanice izrađivane su ručno.**

Kovač novca imao je nakovanj s kalupom. U kalup se stavljala okrugla pločica plemenitog metala (zlato, srebro ili bakar). Kovač bi čekićem udario po kalupu koji bi ostavljao otisak na okrugloj pločici.

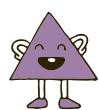
Jedna osoba mogla je u sat vremena iskovati sto kovanica.

Zagrebački denari (*denarius zagabiensis*) bili su srebrni novčići teški 1 gram. Kovali su se u kovnici na Griču za koju se smatra da je počela s radom 1260. godine.

Na prednjoj strani bila im je naslikana kuna, a iznad i ispod nje zvijezda. Na drugoj strani denara bio je dvostruki križ. S gornje lijeve strane mu je zvijezda Danica, a s desne polumjesec. S donje strane križa dvije su okrunjene grane, okrenute jedna prema drugoj. Nad njima je bilo zapisano početno slovo onoga tko je dao kovati taj denar.

Napravi frotaž (otisak preko reljefne površine) s neke od današnjih kovanice. Uzmi komadić folije, stavi je preko novčića i polako prelazi preko nje drvenim štapićem dok se ne preslikaju svi detalji. Možeš preslikati obje strane novčića.

Frotaž

Na satu Likovne kulture možete napraviti razredni novac. Postupak.

1. Poklopac jogurta očisti od masnoće i izravnaj da nema udubina.
2. Skiciraj na papiru što želiš nacrtati na foliji.
3. Foliju postavi na podlogu (novinski papir/bilježnicu).
4. Pripremljenim šiljkom utiskuj crte, točke, plohe koje s lica folije postaju izboćine.
5. Utiskivati možeš i s jedne i s druge strane kako bi se dobila što veća udubljenja.

6. Ne pritišći previše kako se folija ne bi oštetila.
7. Dobro premaži foliju tušem i pričekaj da se malo osuši, a zatim ponovo premaži ako se tuš nije dobro primio.
7. Višak tuša obriši vlažnom maramicom ili vatom tako da ostane u udubljenjima (ili na mjestima gdje želite da ostane).
9. Folija će dobiti izgled starog srebra, bakra ili zlata.

2.3. KADA NASTAJE PAPIRNATI NOVAC?

Kovani novac bio je težak i nespretan za nošenje, stoga u srednjem vijeku nastaju mjesta za čuvanje kovanica, preteče današnjih banaka. Ljudi bi donosili novac na čuvanje, za što bi im se izdavala potvrda koja se nazivala *banknota*. Na potvrdi bi pisalo koliko su kovanica ostavili na čuvanju. Tom su potvrdom mogli podići kovanice kad bi im trebale.

Zbog jednostavnosti ljudi su postupno počeli plaćati robu tako izdanim potvrdama. To je na neki način bio prvi papirnat novac. Tako izdane potvrde zapravo su preteče današnjih novčanica.

Prvi nekovani novac nije bio papirnat, već je bio napravljen od bijele jelenje kože. Nastao je u Kini kao i prvi novac.

Na otoku Pagu pojavio se 1778. godine **prvi hrvatski papirnati novac - paški asignat**.

Paški asignat

U muzejima se često mogu vidjeti zbirke starog novca. To su numizmatičke zbirke.
Numizmatika je znanost koja proučava stari kovani novac.

3. HRVATSKI NOVAC

Danas novac sačinjavaju novčanice i kovanice koje nazivamo gotovim novcem ili gotovinom. Osim toga postoji plaćanje karticama. To je bezgotovinsko plaćanje. Izdavatelji su banke ili slične kartične ustanove.

Tijekom tisućljeća mijenjao se hrvatski novac. Na Dan državnosti, 30. svibnja 1994. godine, uvedena je **kuna kao novčana jedinica Republike Hrvatske**, s podjelom na 100 lipa. Naziv kuna za trajnu hrvatsku valutu odabran je zbog važne uloge kuninog krvnog koje je služilo kao sredstvo plaćanja poreza zvanog kunovina.

$$1 \text{ kuna} = 1 \text{ kn}$$

$$1 \text{ lipa} = 1 \text{ lp}$$

$$1 \text{ kuna} = 100 \text{ lipa}$$

$$1 \text{ kn} = 100 \text{ lp}$$

3.1. KOVANI NOVAC REPUBLIKE HRVATSKE

Kovanica od 25 kuna posebna je, vrlo rijetka i nije okrugla, nego ima oblik pravilnog:

- a) trokuta
- b) osmerokuta
- c) dvanaesterokuta.

3.2. KOVANICE

Oznaka vrijednosti kovanica istaknuta je na lipama i kunama na podlozi od lipine grančice, a na kunama na liku kune u trku. Na licu svih kovanica u gornjem dijelu se nalazi natpis Republike Hrvatske, a na donjem dijelu u središtu smješten je državni grb. Na naličju svih kovanica nalazi se, osim godina kovanja, slika biljke na lipama ili životinje na kunama.

3.3. NOVČANICE

U Hrvatskoj je danas u optjecaju 8 novčanica različitih vrijednosti. To su novčanice od 10 kuna, 20 kuna, 50 kuna, 100 kuna, 200 kuna, 500 kuna i 1 000 kuna.

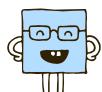
Na licu svake novčanice je povijesna osoba, a na naličju kulturno-povijesni spomenik.

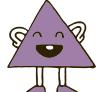

lice: portret Stjepana Radića

naličje: zgrada glavnog zapovjedništva u Osijeku, tlocrt stare Tvrđe u Osijeku

Autor kovanica je Kuzma Kovačić, a autor novčanica slikar Miroslav Šutej te grafičar profesor Vilko Žiljak.

 Razredni projekt – istražite izgled kovanica i novčanica (vrijednost, opis, lice, naličje). Napravite plakat i prezentirajte ga na Satu razrednika. Podijelite se tako da imate sve kovanice i sve novčanice. Stavite plakate na razredni pano.

Izračunaj.

1. Napiši vrijednosti novčanica i kovanica kojima možeš platiti sljedeće.

loptu – 67 kuna	ulaznicu za kino – 35 kuna	sličice – 27 kuna

2. Iva je novčanicom od 100 kuna kupila darove za Božić. Bratu je kupila rukavice za 25 kuna, mamin dar je platila 19 kuna, a tati je kupila šal za 32 kune. Koliko je kuna platila sve darove? Koliko je novaca ostalo Ivi?

Račun: _____

Odgovor: _____

Račun: _____

Odgovor: _____

3. Grgina majka dala je Hlapiću rubac u koji je bio uvezen srebrni novčić i zamolila ga je da ga predala Grgi. Ako je masa novčića 5 grama, a vrijednost grama srebra iznosi 8 kuna, kolika je vrijednost toga novčića u kunama?

Račun: _____

Odgovor: _____

4. Mljekar je Hlapiću ostavio svoja kola i svoga magarca. Ako je vrijednost kola 845 kruna, a vrijednost magarca 375 kruna manja, kolika je ukupna vrijednost kola i magarca?

Račun: _____

Odgovor: _____

4. DŽEPARAC

Da bismo sudjelovali u potrošnji trebamo imati novac. Kada imamo novac, trebamo naučiti kako biti odgovorni i upravljati novcem. Kada dobiješ džeparac, prvi put si u prilici samostalno se brinuti o svojim financijama.

ANKETA

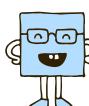
1. Znaš li što je džeparac?

2. Dobivaš li ti džeparac? _____

Džeparac je novac koji dobiješ od roditelja. Nakon što dobiješ džeparac, želiš imati potpunu kontrolu nad svojim novcem i želiš odlučiti sam na što ćeš ga potrošiti. Koliki džeparac trebaš dobiti, ovisi o dogovoru s roditeljima.

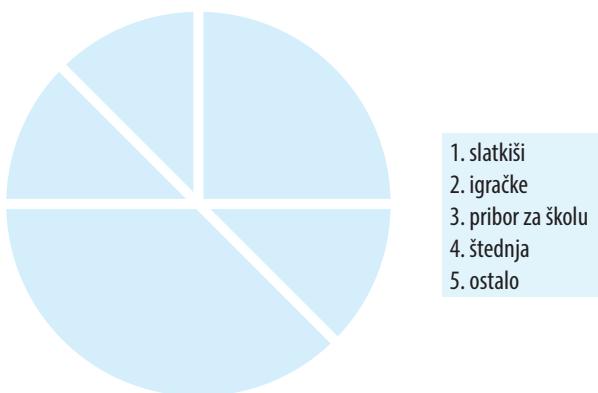
Koliki bi trebao biti džeparac za dijete tvojih godina?

Čemu bi ti taj novac služio: za slatkiše, kino, za dar nekom, igračku za tebe...?

Tortni grafikon – na što bi potrošio/potrošila džeparac (slatkiši, igračke, knjige, pribor za školu, štednja, ostalo)?

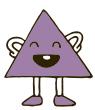
Usporedi svoje rezultate s rezultatima svojih prijatelja.

Svako dijete treba naučiti rasporediti, upravljati novcem – financijsko poslovanje.

Najbolji način na koji se dijete može naučiti financijskoj odgovornosti svakako je džeparac.

Štednja, odlučivanje, planiranje, dijeljenje i odgovornost samo su neki od savjeta koje dijete može dobiti kroz funkciju džeparca.

Izračunaj.

1. Pinokio je prodao svoju početnicu za 37 kn a kaput za 54 kn. Koliko mu je kuna ostalo ako je kupio ulaznicu za kazalište po 17 kn, čokoladu po 15 kn, dvije lizalice po 4 kn i četiri žvakaće gume po 3 kn?

Račun: _____

Odgovor: _____

Što bi poručio Pinokiju? _____

2. Cijena jedne knjige je 270 kn. Učenik ima samo novčanice od 50 kn, a blagajnica samo od 20 kn. Može li učenik platiti račun?

Račun: _____

Odgovor: _____

5. PRAVA I DUŽNOSTI

Dobivanje džeparca od roditelja ne znači samo dodatni novac za tebe, već podrazumijeva i da ćeš trebati ispunjavati neke obveze.

Naravno, nije u redu pomagati roditeljima samo zato da biste dobili džeparac ili da sve što radite u obitelji, roditelji trebaju platiti.

Važno je naglasiti kako džeparac nije novac koji dijete zarađuje odradjujući kućanske poslove.

Svako bi dijete trebalo imati kućne zadatke primjerene svojoj dobi za koje se očekuje da će ih obaviti bez ikakve financijske naknade jer je član, odnosno dio obitelji, u kojoj živi.

Napiši popis svih poslova koje si obavio/obavila u ovom tjednu i na taj način pomogao/pomogla roditeljima.

1.	
2.	
3.	
4.	
5.	

6. PRORAČUN ILI BUDŽET

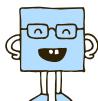
Novac nije dobro trošiti bez promišljanja. **Važno je unaprijed planirati kako utrošiti novac koji imamo.** To se zove proračun. Kada želiš izraditi proračun, moraš znati za koji ga period radiš i koliki će ti biti troškovi.

proračun ili budžet – plan prihoda i rashoda za određeni period

prihod – sav novac koji zaradiš

rashod – sav novac koji potrošiš

Moji_Troškovi		f x 1500	
	A	B	C
1	Obiteljski budžet		
2			
3		Troškovi	Prihodi
4	Režije	1.500 kn	6.000 kn
5	Troškovi za gorivo	300 kn	
6	Kredit	76 kn	
7	Hrana	3.100 kn	
8	Odjeća	200 kn	
9	Ostali troškovi	100 kn	
10	Higijena	250 kn	
11			
12	Troškovi Ukupno	5.526 kn	
13	Razlika		474 kn
14			

ANKETA – Jesam li bio odgovoran / bila odgovoran kao potrošač u Školi u prirodi?

1. Novac koji si nosio/nosila za džeparac dobio sam/dobila sam:

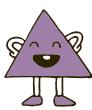
- a) od roditelja
- b) od baka i djedova
- c) sam/sama sam skupio/skupila.

2. Najviše novca sam potrošio/potrošila na:

- a) automat (slatkiši, grickalice, sokovi...)
- b) suvenire
- c) ostalo.

3. Ostalo mi je još novaca. DA NE

4. Jesi li bio odgovoran / bila odgovorna kao potrošač? DA NE

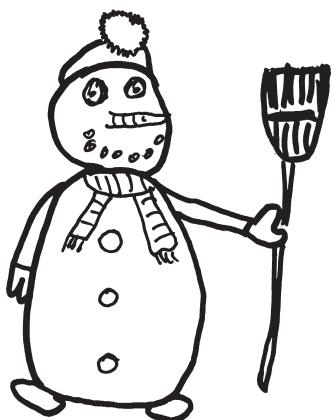

Pokušaj napraviti svoj mjesecni proračun. Zamoli roditelje za pomoć.

PRIHOD	RASHOD

Pazi da rashodi budu u iznosu tvog džeparca. Ako ti je prihod manji od troškova, razmisli bez čega bi mogao ovaj mjesec.

Ako ti je džeparac veći od troškova (rashoda), možeš razmisliti o štednji.

IMAO SAM 50 KUNA. METLU SAM PLATIO
30 KUNA. OSTALO MI JE ____ KUNA.
STAVIT'CU U KASICU.

IMAO SAM 30 KUNA. POTROŠIO SAM
32 KUNE. SADA SAM U MINUSU ____ KUNE.

Izračunaj.

1. Ivan ima 153 kn. Želi kupiti loptu koja стоји 182 kn. Koliko mu novaca nedostaje?

Račun: _____

Odgovor: _____

2. Jakovu je od džeparca ostalo 30 kuna. Htio je kupiti sladoled koji košta 8 kuna, strip koji košta 15 kuna i čokoladu za 10 kuna. Ima li Jakov dosta novca? Koliko mu kuna nedostaje da bi mogao kupiti sve što je poželio?

Račun: _____

Odgovor: _____

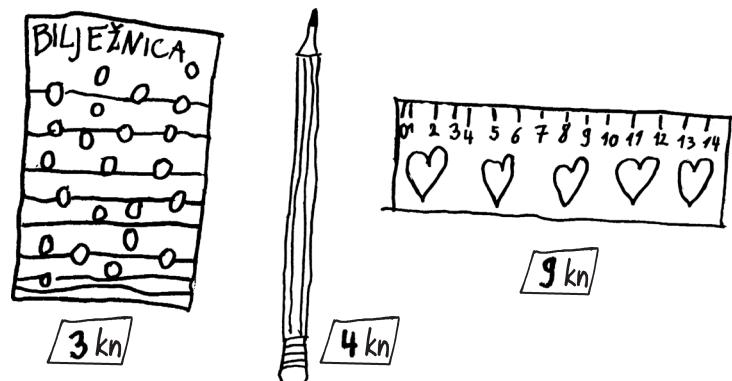
Želiš li dati savjet Jakovu? Što bi mu savjetovao?

3. Izračunaj koliko treba platiti:

5 bilježnica _____

10 olovaka _____

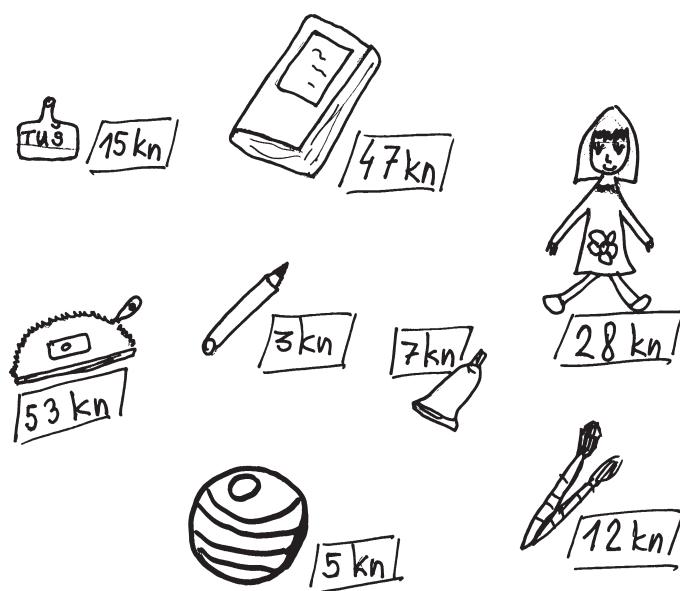
6 ravnala. _____

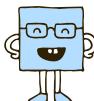
4. Iva ima 100 kn. Želi kupiti što više predmeta. Što sve Iva može kupiti?

Pomozi joj računati: _____

Što je Iva kupila? _____

7. ŠTEDNJA – BANKA

Dopuni.

Ako tenisice koštaju 500 kuna, a ti imaš 350 kuna, znači da ti nedostaje još _____ kuna.
Ako mjesечно možeš uštedjeti 50 kuna, znači da moraš štedjeti _____ mjeseci da bi kupio/kupila željene tenisice.

1. Mija svaki mjesec uštedi 150 kuna. Koliko će uštedjeti za godinu dana, a koliko za 2 godine?

Račun: _____

Odgovor: _____

Štednja znači da dio novca koji imaš ne trošiš odmah, već ga čuvaš kako bi ga u budućnosti iskoristio.

Istraži. Zašto se obilježavaju navedeni dani?

Svjetski dan štednje obilježava se 31. listopada.

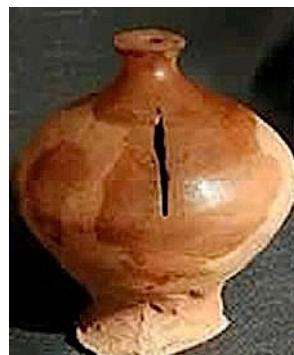
Svjetski i Europski tjedan novca obilježava se od 14. do 18. ožujka.

7.1. KAKO JE NASTALA KASICA PRASICA?

Od trenutka kad se čovjek počeo koristiti metalnim novacem, pokušavao ga je sakriti i sačuvati. U davna vremena ljudi su čuvali novac u glinenim, kamenim ili drvenim čupovima s poklopcima.

Naziv „kasica prasica” potječe od stare engleske riječi za vrstu gline – **pygg**, koja se u srednjem vijeku koristila za izradu posuđa. S obzirom da nisu postojale banke, kad bi obitelj uštedjela nešto novca, stavljala bi ga u takve glinene posude, koje su zvali „pygg bank”. Imale su prorez u koji se umetao novac. Kad bi se napunile, jedini način da se dođe do novca bio je da se razbiju.

Nepoznati lončar izradio je posudu za čuvanje novca u obliku svinje. Taj je oblik postao veoma popularan pa je iz Velike Britanije donesen u druge zemlje Europe, a kasnije i svijeta.

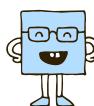
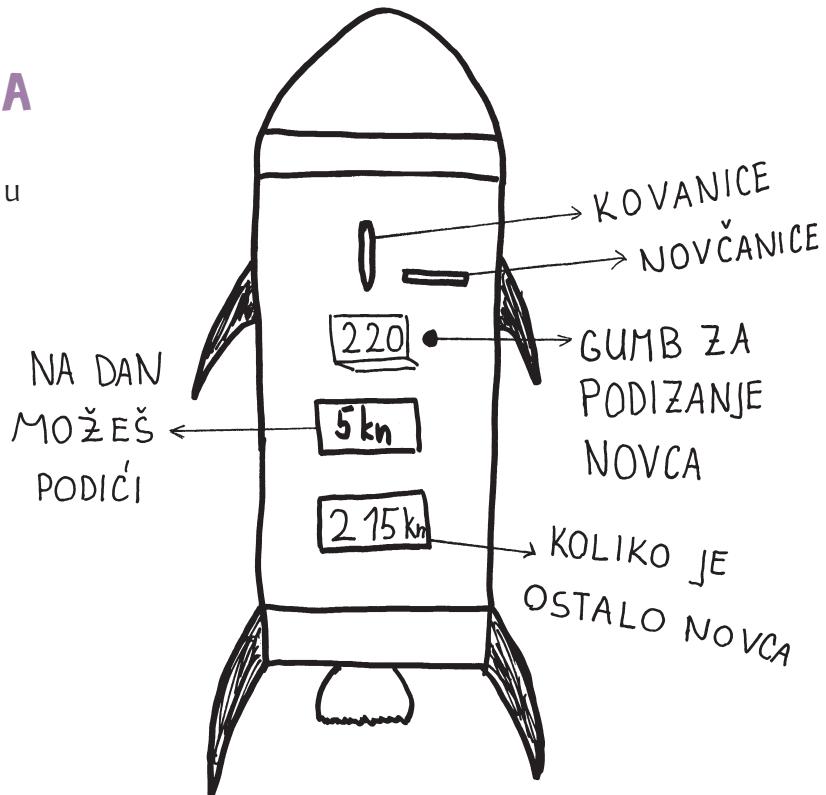

Napravi razredni natječaj i izaberi najbolju kasicu.
Kasica treba biti funkcionalna i neobičnog izgleda.

7.2. DJEČJA ŠTEDNJA

Dječji račun je račun po viđenju koji se može otvoriti u kunama ili u stranoj valuti, a namijenjen je mlađima od 18 godina starosti. Račun glasi na djetetovo ime, a može ga otvoriti roditelj, odnosno zakonski zastupnik/skrbnik ili maloljetna osoba. Otvaranjem dječjega štednog računa djetetu se omogućuje štednja za buduće potrebe i usmjerava ga se k upravljanju novcem.

ŠTEDNA KNJIŽICA

Svaka knjiga više vrijedi
kad je nova, sasvim nova,
nego kada po njoj netko
šara brojke, šare, slova.

Samo jedna – štedna knjiga –
vrijedi svakim danom više,
jer što duže novac štediš,
to se više u nju piše.

Ratko Zvrko

ZAHTEV ZA OTVARANJE DJEČJE ŠTEDNJE

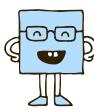
Ime i prezime: _____

Adresa (ulica, kućni broj, poštanski broj, mjesto)

Iznos početne uplate: _____

Rokoročenja: _____

U Zagrebu, _____ Potpis roditelja: _____

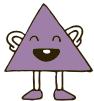

ANKETA

Štediš li ti? _____

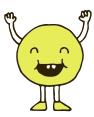
Razgovaraj s roditeljima. Štediš li u banci ili doma imaš kasicu?

Odlučimo li se za štednju u banci, dobijemo kamate za štednju.

Istraži na internetu u kojim se bankama može otvoriti dječji bankovni račun.

Pogledaj koje uvjete nudi. Provjeri koja je visina kamatne stope. Novac, koji dobiješ u nekim prigodama, ulazi na račun pa kad skupiš dovoljno, možeš kupiti nešto vrjednije – tenisice, bicikl, koturaljke... Razgovaraj o tome s prijateljima.

Fran je imao na svojoj štednoj knjižici 236 kuna. Tijekom školske godine još je tri puta uložio novac i dva puta dio novca vadio. Prvi put je uložio 23 kune, drugi put 56 kuna a treći put 72 kune. Prvi put je izvadio 64 kune, drugi put 93 kune. Izračunaj koliko je Fran nakon toga imao novaca na svojoj štednoj knjižici.

Račun: _____

Odgovor: _____

7.3. KREDIT

Kada tvoji roditelji žele kupiti nešto za veću svotu novca (automobil, stan, kuću), a nemaju dovoljno, tada novac posude u banci. **Novac posuđen od banke naziva se kredit.** Tvoji roditelji moraju otplaćivati kredit s kamataima onoliko godina koliko su se dogovorili s bankom.

Riječ kredit dolazi od latinskog *creditum* – zajam, a znači:

- a) posuđivanje novca ili neke robe uz povrat
na ugovorenou vrijeme i uz ugovorene uvjete povrata
- b) pisanje kredom.

7.4. NARODNA BANKA

Narodna banka je banka svih banaka. Ona, između ostalog, brine i o tisku novca jedne države. Svaka država ima svoju narodnu banku. Hrvatska narodna banka dostavlja novac svim bankama u Hrvatskoj. Na čelu Hrvatske narodne banke je guverner.

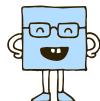
HNB

Sva zaštitna obilježja za pouzdanu autentifikaciju:

- jedinstvena svojstva papira
- reljefni i ispupčeni tisak
- originalnost vodenog znaka, prisutnost zaštitne niti, savršeno nadopunjavanje elemenata providnog prozorčića
- izmjena zapisa i duginih boja unutar holograma/kinegrama
- prelijevajuća boja.

8. POTREBE, ŽELJE I MOGUĆNOSTI

Velika je razlika između želja i potreba. Malo tko ima dovoljno novaca da zadovolji sve svoje želje. Zato i učimo kako pravilno upravljati novcem koji imamo.

Nabroj nekoliko svojih potreba i želja.

POTREBE	ŽELJE

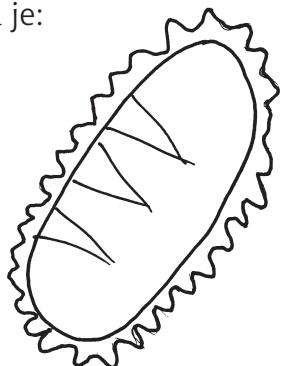
Želja je nešto što nije osnovno za naš život, bez toga možemo živjeti, ali ispunjavajući želje život nam postaje ljepši, ugodniji... Tako npr. u kategoriju želja spada nova videoigrica, odlazak na izlet, koncert, kupnja novog bicikla ili mijenjanje sličica s prijateljem.

Potreba je nešto bez čega ne možemo ili nam je bez toga veoma teško živjeti. Da bismo bili zdravi i lijepo živjeli, moramo jesti, pitи čistu vodu, spavati, ali i imati mjesto za spavanje koje je zaštićeno od sunca, kiše. Jednako tako, potreba je imati i uzimati lijek kada smo bolesni da bismo ozdravili.

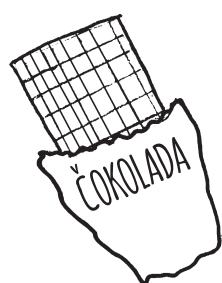
Pravo je potreba. Postoje osnovne stvari koje svi ljudi (veliki i mali) moraju imati ili koje im moraju biti na raspolaganju kako bi zdravo, sigurno i lijepo živjeli. Na primjer, svaki čovjek mora jesti da bi živio pa tako i ima pravo na primjerenu i zdravu hranu.

Želja je:

a)

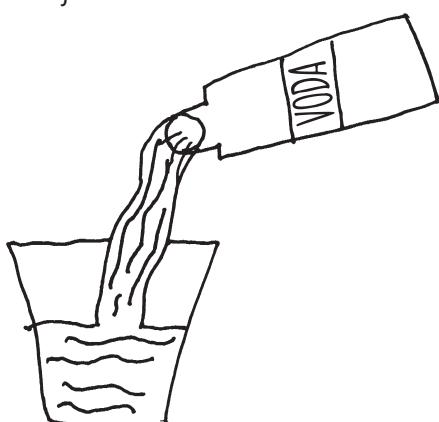

b)

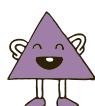

Potreba je:

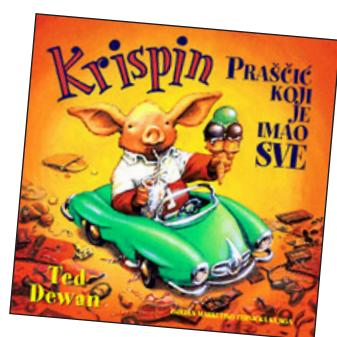
a)

b)

Posudi i pročitaj slikovnicu Teda Dewana *Krispin Praščić koji je imao sve*. Krispin je bio praščić koji je imao baš sve, no ničim nije bio pretjerano zadovoljan. Svake godine za Božić dobio bi još više sve dok se jednog Božića nije sve promijenilo...

9. VOLONTIRANJE – DONACIJE

Osim što trošiš novac za potrebe, želje i štednju, lijepo bi bilo pokatkad obratiti pozornost i na one kojima je pomoć potrebna.

Jesi li kada sudjelovalo u volonterskom projektu? Jesi li ikada nekome pomogao/pomogla u nevolji?

Kako si se tada osjećao/osjećala? Razgovaraj o svojem iskustvu s priateljima u razredu.

9.1. I MI SMO VOLONTERI

Volonterski projekt darivanja novih ili pročitanih slikovnica i knjiga organizira se u sklopu nacionalne kampanje **Čitaj mi!**. Pozivaju se djeca i odrasli da slikovnice i knjige koje su pročitali ili prerasli daruju i donesu u školsku knjižnicu

od 15. siječnja do 9. veljače 2018. godine.

Tijekom tog razdoblja učenici prvih razreda imat će dodatne aktivnosti vezane uz glasno čitanje i usvajanje tehnike čitanja.

Prikupljene slikovnice i knjige darovat ćemo malim pacijentima KBC Sestre milosrdnice Zagreb i učenicima Centra za odgoj i obrazovanje Goljak.

Istraži. Tko su volonteri? Što je to donacija?

10. POTROŠAČ

10.1. DIJETE POTROŠAČ

Upravljanje novcem znači odgovorno trošenje novca kojeg imamo. Kada nešto kupujemo, nazivamo se potrošačima. **Potrošač je osoba koja kupuje robu i usluge.**

U označenom prostoru nacrtaj što najčešće kupuješ kada ideš s roditeljima u trgovinu.

Razgovarajte u razredu o nacrtanom. Koliko je u nacrtanom želja, a koliko potreba?

Jesi li ti potrošač? DA NE

Što te privuče da kupiš određeni proizvod (robu)?

Razgovarajte u razredu o odlučivanju i informirajući prije kupnje.

Djeca-potrošači važno su i veliko tržište. Reklame su često upućene djeci.

Oglašivači reklama na djecu gledaju kao na nekog tko troši svoj džeparac, koji uvelike utječe na obiteljsku kupnju, ali i kao buduće odrasle potrošače.

**Preko vikenda
prati TV program
i zabilježi koliko
se puta spominje
dijete u reklamama
i o kojim je
reklamama riječ.
Razgovorajte
u razredu o
rezultatima svojeg
istraživanja.**

10.2. PRAVA POTROŠAČA

Svaki potrošač treba se upoznati s pravima potrošača.

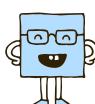
Informirani potrošač zaštićeni je potrošač jer je upoznao svoja prava.

Dijete-potrošač ima pravo odabratи što će kupiti i treba biti odgovoran prema odabranom.

Nakon kupnje proizvoda trebamo se osjećati sigurno jer kao potrošači imamo pravo na sigurnost.

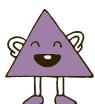

10.3. DEKLARACIJA

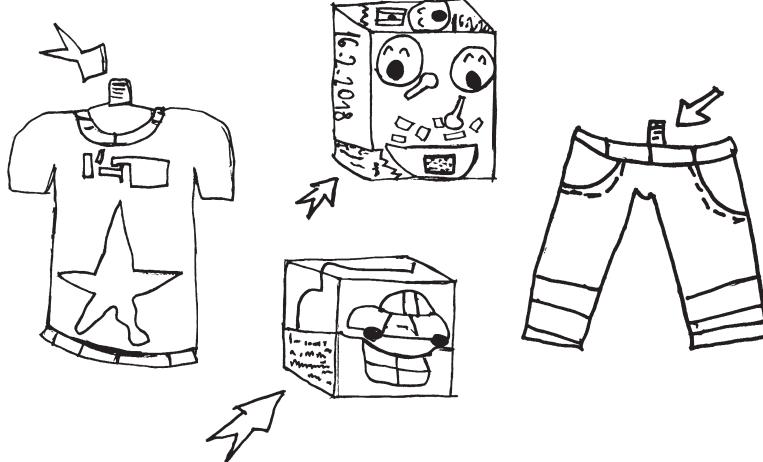

Skupi ambalažu proizvoda koje si nedavno kupio i donesi u školu. Dogovorite se kako ćete raspoređiti sve što ste donijeli. Nakon što ste grupirali doneseno, razgovarajte o svojoj odluci.

Informirani potrošač, prije no što odabere proizvod koji želi kupiti, pročita informacije o proizvodu – deklaraciju.

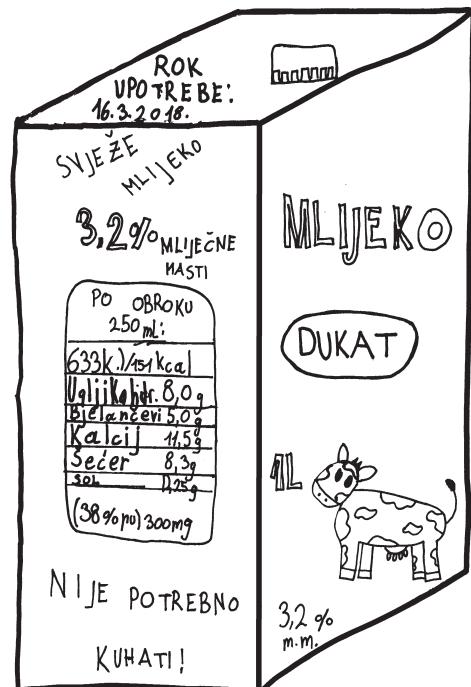
Pročitaj što više obavijesti s različitih ambalaža koje si donio u školu. Usporedi obavijesti o proizvodima. Razgovaraj s prijateljima o tome. Koje podatke sadržava obavijest o proizvodu?

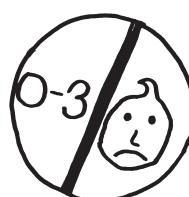
Jesi li naišao/naišla na ovaj znak? Gdje? Što znači?

Na kojim si proizvodima vidi/vidjela oznaku koja je nacrtana sa strane?

Objasni što ona znači.

Deklaracija je obavijest o proizvodu (naziv, datum proizvodnje, rok uporabe, naziv prozvođača te zemlja podrijetka).

Pronadi na internetu objašnjenje za nacrtane znakove.

10.4. RAČUN

Kao informiran i odgovoran potrošač svakako nakon kupnje uzmi i sačuvaj račun.

Kada nismo zadovoljni proizvodom, imamo pravo na izražavanje mišljenja i prigovor.

10.5. INFORMACIJE O POTROŠAČKIM PRAVIMA

Tvoje je pravo reklamirati proizvod i zamijeniti ga za drugi ili tražiti povrat novca.

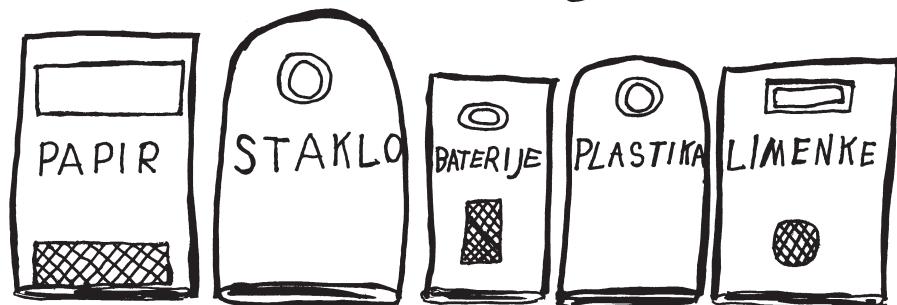
10.6. POTROŠAČ I ZDRAV OKOLIŠ

Ne zaboravite da kupnjom proizvoda stvaramo otpad. Ambalažu, koju ste koristili za čitanje deklaracije, stavite u odgovarajuće spremnike.

Kao potrošač imaš prava i odgovornost prema zdravom okolišu. Iskoristi svoja prava i budi odgovoran prema okolišu.

Oboji spremnike odgovarajućom bojom i poveži strelicom gdje što spremamo.

RJEČNIK

apoeni – iznos u kojem se imitiraju novčanice neke zemlje

banknota – papirnati novac nastao kao mjenica

budžet – plan o tome kako se troši ili štedi vlastiti novac

banka – ustanova koja posreduje u novčanom prometu i novčanim poslovima

deklaracija – obavijest o proizvodu

dužnosti – odnos koji čovjeka obvezuje da čini ono što se podrazumijeva, obveza

džeparac – novac koji dijete dobije za svoje potrebe

frotaž – otisak preko reljefne površine

guverner – osoba odgovorna za upravljanje Hrvatskom narodnom bankom

kamata – cijena koju banka plaća da bi se koristila tvojim novcem, ali i cijena koju ti plaćaš banci ako od nje posuđuješ novac

kovanica – novčić, kovanica izrađena od metala

kredit – dogovor između banke i klijenta; kupca i prodavača

kuna – hrvatska valuta

novac – sredstvo za plaćanje robe i usluga

novčanica – papirnati novac

plaća – novac koji netko dobije za rad

potreba – nešto bez čega ne možemo ili bez čega nam je veoma teško živjeti

pravo – sustav pravila i društvenih normi koji reguliraju odnose među ljudima

prihodi – sav novac koji zaradiš

proračun – plan prihoda i rashoda

rad – organizirana djelatnost ljudi radi postizanja nekog korisnog učinka

račun – isprava (papir) kod kupnje ili prodaje robe i dobara

rashodi – sav novac koji potrošiš

reklama – naziv za oglašavanje

štednja – dio novca koji se ne troši odmah, već se čuva kako bi se u budućnosti nešto kupilo

trampa – najstariji oblik prodaje i kupovanja robe između ljudi; razmjena dobara

valuta – sredstvo plaćanja u jednoj državi

želja – nešto što bismo voljeli imati, ali bez čega možemo živjeti

LITERATURA

Barbić, Dajana, Ivanov, Marijana, Razum, Andrea. 2016. *Moj novac, moja budućnost*. Udžbenik o osobnim financijama za srednje škole. Štedopis, Institut za finansijsko obrazovanje. Zagreb.

Berger, Klaus i dr. 2009. *Zaštita potrošača*. Agencija za odgoj i obrazovanje. Zagreb

Brečić, Ružica, Filipović, Jelena. 2016. *Priručnik za male ekonomiste*. Ljevak. Zagreb

Delić, Melita, Mužek, Marina. 2009. *Matka je slatka*. Alfa. Zagreb.

Flowers, Nency. 2014. *Kompassito – priručnik o odgoju i obrazovanju djece za ljudska prava*. Europski dom Slavonski Brod. Slavonski Brod.

Markovac, Josip. 2017. *Matematika 3*. Udžbenik. Alfa. Zagreb

Paić, Gordana, Konosić, Mirjana. 2008. *Natjecateljske matematičke zgodbe*. Dodatni nastavni listići. Školska knjiga. Zagreb.

Soucie, Tanja.(2012) *Matematički pogled na lektiru*. Matka 21(2012./2013.)br.81. str. 26-27.

Enciklopedija likovnih umjetnosti. 1962. Leksikografski zavod. Zagreb

Hrvatski enciklopedijski rječnik. 2004. EPH. Zagreb

Hrvatski pravopis. 2013. Ur. Blagus-Bartolec, Goranka i dr. Institut za hrvatski jezik i jezikoslovje. Zagreb

Svijet oko nas. 1967. Školska knjiga. Zagreb. Sv.2.

Veliki školski leksikon. 2003. Školska knjiga. Zagreb

INTERNETSKE STRANICE

<https://hrcak.srce.hr/file/>. Matka 22(2013./2014.) br. 86 , Novac kroz povijest, Kristina Tkalec, Zagreb (članak)
<https://hr.wikipedia.org/wiki/Novac>

old.hnb.hr/novcan/povijest/h-nastavak-2.htm
<https://blog.vecernji.hr/novac-i-djeca/povijest-novaca-3023>
www.zadarskilist.hr/

Sadržaj

PREDGOVOR	II
I. RAD – ZANIMANJA	1
1.1. RAD	1
1.2. PLAĆA – OSOBNI DOHODAK	2
2. TRAMPA – NOVAC	4
2.1. TRAMPA	4
2.2. PRVI KOVANI NOVAC	7
2.3. KADA NASTAJE PAPIRNATI NOVAC?	9
3. HRVATSKI NOVAC	10
3.1. KOVANI NOVAC REPUBLIKE HRVATSKE	10
3.2. KOVANICE	10
3.3. NOVČANICE	10
4. DŽEPARAC	12
5. PRAVA I DUŽNOSTI.....	14
6. PRORAČUN ILI BUDŽET.....	15
7. ŠTEDNJA – BANKA	18
7.1. KAKO JE NASTALA KASICA PRASICA?	18
7.2. DJEČJA ŠTEDNJA.....	19
7.3. KREDIT.....	20
7.4. NARODNA BANKA	20
8. POTREBE, ŽELJE I MOGUĆNOSTI	21
9. VOLONTIRANJE – DONACIJE	23
9.1. I MI SMO VOLONTERI	23
10. POTROŠAČ.....	24
10.1. DIJETE POTROŠAČ	24
10.2. PRAVA POTROŠAČA	25
10.3. DEKLARACIJA	26
10.4. RAČUN.....	27
10.5. INFORMACIJE O POTROŠAČKIM PRAVIMA	28
10.6. POTROŠAČ I ZDRAV OKOLIŠ	28
RJEČNIK.....	29
LITERATURA	29
INTERNETSKE STRANICE	29